

Piotr Majer

Sprawozdanie z pierwszego roku działalności Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym

---

Studia Prawnoustrojowe nr 2, 148-172

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sprawozdanie z pierwszego roku działalności Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym

Komisja Specjalna do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym jest jedną z wielu zapomnianych instytucji nierozzerwalnie związanych z koncepcją ustrojową Polski, realizowaną w latach 1944–1989. Koncepcja ta, co nie podlega dzisiaj dyskusji, nieustannie ewoluowała, niemniej niezależnie od okresu jedną z jej cech uniwersalnych było istnienie różnego rodzaju instytucji mających zaświadczyć, iż deklarowany ludowy charakter państwa nie jest bytem gołosłownym, lecz w pełni realnym. Pod koniec Polski Ludowej rolę takiej atrapy w sposób niemal doskonały wypełniała Inspekcja Robotniczo-Chłopska – instytucja z założenia i nazwy wyrażająca przekonanie o szczególnej roli dwóch podstawowych klas społecznych w państwie, a w związku z tym i o nadrzędności ich przedstawicieli wobec różnych ogniw aparatu administracyjnego państwa. Postępujący proces demokratyzacji przesądził o tym, że w Polsce lat osiemdziesiątych tego rodzaju instytucja miała głównie znaczenie propagandowe. Nie dysponowała znaczącymi, realnymi uprawnieniami, co w połączeniu z fatalną reputacją, jaka z reguły towarzyszy tego rodzaju organizacjom, czyniło z niej strukturę w pełni fasadową.

Komisja Specjalna do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym, choć powstała w zupełnie odmiennych warunkach¹, mentalnie odpowiadała przywołanej wyżej Inspekcji. Owa różnica czasu i warunków zdecydowała jednak, że nie była strukturą symboliczną, a dysponowała w pełni realną i rozległą władzą, w tym uprawnieniami prokuratorskimi i sądowymi zarazem. W dziejach Komisji, biorąc pod uwagę zakres jej uprawnień, a także pozycję wśród innych organów szeroko rozumianego aparatu ścigania i wymiaru sprawiedliwości, można łatwo wyróżnić dwa okresy: 1945–1950 i 1950–1954². W pierwszym następowało stopniowe rozszerzanie jej uprawnień. Początkowo określono, że celem jej działań jest wykrywanie i ściganie przestępstw godzących w interesy życia gospodarczego lub społecznego państwa (przywłaszczenia, grabieże mienia publicznego) albo będącego pod zarządem publicznym (korupcja, łapownictwo, spekulacja i tzw. szabrownictwo).

2 czerwca 1947 r., w następstwie proklamowanej przez KC PPR tzw. bitwy o handel, Komisja otrzymała prawo do ścigania osób winnych

¹ Dekret o utworzeniu Komisji został przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów 15 listopada 1945 r. i zatwierdzony dzień później przez Prezydium Krajowej Rady Narodowej (Dz.U. RP, Nr 53, poz. 302).

² Patrz szerzej: D. Szczepański, *Komisja Specjalna do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym (1945–1954)*, Rocznik Nauk Politycznych Wyższej Szkoły Humanistycznej w Pułtusku 2000, nr 2.

nieujawniania cen lub ich pobierania ponad ustalone normy, odmowy sprzedaży towaru, braku cennika lub rachunku, a także gromadzenia towaru i prowadzenia tzw. handlu łańcuszkowego. W wypadku ujawnienia takich praktyk była władna orzec o przepadku towarów pochodzących z przestępstwa oraz urzędzeń przedsiębiorstwa stanowiących własność oskarżonego, jak również pozbawić uprawnień handlowych i prawa do zajmowania lokalu. Oprócz tego mogła wymierzać grzywny do 5 mln zł, a na poczet zabezpieczenia tych roszczeń zająć majątek oskarżonego.

Pozycja Komisji osiągnęła apogeum w 1949 r., kiedy zakres jej kompetencji objął sprawy o wystąpienia przeciwko władzy ludowej, do których wówczas zaliczano m.in.: trzymanie w domu nieodpowiednich książek, „szepstaną propagandę”, odmawianie obowiązkowej służby wojskowej, pisanie listów do rodziny mieszkającej w którymś z państw kapitalistycznych czy też pism do ambasad tych państw. Jednocześnie zwiększyła się liczba dekretów wzmacniających represje. 19 kwietnia 1950 r. uchwalono dekret o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy. Pozwalał on nakładać kary za uchylanie się od pracy, spóźnianie się lub opuszczanie dnia pracy³. Z kolei dekrety z 4 marca 1953 r. o wzmożonej ochronie własności społecznej przed drobnymi kradzieżami przewidywały surowsze sankcje za tego rodzaju naruszenia ówczesnego prawa.

Komisja nie zdołała w pełni wykorzystać nowych instrumentów represyjnych, na co decydujący wpływ miała dokonana w 1950 r. reorganizacja organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, której istotą było wyodrębnienie Prokuratury Generalnej. W związku z tym rozważano nawet likwidację Komisji, do czego jednak ostatecznie wówczas nie doszło. Zostały natomiast znacznie uszczuplone jej kompetencje, sprowadzone odtąd do rozpoznawania spraw o przestępstwa godzące w interesy życia gospodarczego lub społecznego państwa. Tym samym Komisja Specjalna została pozbawiona funkcji wykrywania przestępstw i prowadzenia śledztwa, co naturalnie zmieniło jej charakter. Przestała pełnić rolę dwoistą – organu ścigającego i rozpoznającego, stając się wyłącznie instytucją orzekającą na wniosek prokuratora. Tak radykalne uszczuplenie jej uprawnień pozwala uznać rok 1950 za zasadniczą cezurę w działalności Komisji. Po dokonanych zmianach istniała ona jeszcze cztery lata. Została zlikwidowana dekretem z 23 grudnia 1954 r.⁴, co uzasadniano oficjalnie spadkiem liczby przestępstw rozpoznawanych przez Komisję.

Spuścizna po Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkolnictwem Gospodarczym znajduje się w Archiwum Akt Nowych, tworząc zespół zatytułowany tak jak nazwa własna tej instytucji. Dominują w nim materiały wytworzone przez poszczególne delegatury Komisji,

³ Ibidem, s. 143–144.

⁴ Dekret z 23 grudnia 1954 r. o zniesieniu Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkolnictwem Gospodarczym (Dz.U. PRL 1954, Nr 57, poz. 282).

wśród których przeważają teczki z opisem spraw ujawnionych, rozpoznanych i osądzonych. Ten rodzaj dokumentacji, dość liczny i bardzo uszczegółowiony, zdaje się zniechęcać historyków, bowiem Komisja – co sygnalizowano wyżej – jest organem w znacznej części zapomnianym.

Prezentowany niżej dokument ma charakter syntetyczny, dotyczy w równej mierze spraw organizacyjno-formalnych, jak i merytorycznych. Od strony konstrukcyjnej składa się z dwóch odrębnych części, z których pierwsza omawia proces tworzenia Komisji jako struktury centralnej, natomiast druga charakteryzuje 14 jej jednostek terenowych (delegatur), usytuowanych w miastach wojewódzkich. Pewien zamęt do tej klarownej od strony organizacyjnej struktury, odpowiadającej podstawowemu podziałowi administracyjnemu kraju, wprowadza zapis z końcowej części dokumentu na temat delegatur wrocławskiej, w którym pojawiła się informacja o utworzeniu delegatur również w Jeleniej Górze i Wałbrzychu. Ponieważ w charakteryzowanym zespole nie ma materiałów wytworzonych przez takie ogniwa, można przyjąć, iż istniał taki projekt, lecz nie został on zrealizowany.

Literatura dotycząca Komisji jest stosunkowo skromna. Ostatnio artykuł na jej temat opublikował D. Szczepański, i w jego publikacji znaleźć z kolei można odesłania do innych pozycji⁵. Mam nadzieję, że zamieszczone niżej sprawozdanie nie tylko wzbogaci niewielką liczbę dotychczasowych publikacji dotyczących Komisji, ale przede wszystkim zainteresuje jej działalnością i zainspiruje do prac badawczych. Komisja była bowiem instytucją niezwykle charakterystyczną dla powojennej koncepcji ustrojowej państwa i z tego powodu zasługuje na naszą uwagę.

W zaprezentowanym niżej tekście sprawozdania nie dokonano żadnych zmian. Wszystkie podkreślenia nawiasy dopiski i inne ingerencje są zgodne z oryginałem dokumentu.

Piotr Majer

---

⁵ D. Szczepański, op. cit.

S P R A W O Z D A N I E   R O C Z N E

Komisja Specjalna została powołana do życia dekretem z dnia 16.XI.1945r. i rozpoczęła swą działalność z dniem 7 grudnia 1945r. po uprzednim krótkim okresie wstępnych prac organizacyjnych.

Zgodnie z przepisami dekretu Komisja Specjalna działa za pośrednictwem :

- 1/ Kompletów Orzekających,
- 2/ Biura Wykonawczego, organu wykonawczego Komisji Specjalnej powołanego do kierowania pracami Delegatur,
- 3/ Delegatur, organów wykonawczych Komisji Specjalnej i Biura Wykonawczego, powołanych do realizowania zadań Komisji.

Komplety Orzekające w składzie 3-ch członków Komisji Specjalnej pod przewodnictwem Przewodniczącego Komisji Specjalnej lub jego zastępcy rozpoznają wnioski Delegatur i Biura Wykonawczego, dotyczące skierowania sprawy do obozu pracy przymusowej i orzeczenia przypadku przedmiotów, pochodzących z przestępstwa, zażalenia na postanowienia w przedmiocie środków zapobiegawczych, zastosowane przez organa Komisji próby o przedterminowe zwolnienia z obozu pracy itd.

Biuro Wykonawcze. Na terenie Warszawy powołane zostało Biuro Wykonawcze, które zostało podzielone na następujące Wydziały :
1/ przemysłowy, 2/aprowizacyjny, obejmujący spółdzielczość, handel i rolnictwo, 3/komunikacyjny, 4/ aparatu państwowego, obejmujący resorty nie ujęte w poprzednich wydziałach, jak również sprawy samorządu terytorialnego, 5/ wydział organizacyjno-inspekcyjny - zadaniem którego było utworzenie Delegatur i kontrola ich działalności, 6/ ogólny - obejmujący sprawy budżetowe, kancelaryjne i gospodarcze.

Do maja b.r. nie było wydzielonej Delegatury Warszawskiej, której funkcje spełniały poszczególne wydziały Biura Wykonawczego. Cały ciężar organizacji Delegatur i kierowania ich pracami spadał na Dyrekcję i Wydział Organizacyjno-Inspekcyjny.

W lipcu b.r. została przeprowadzona reorganizacja wewnętrznej struktury Biura Wykonawczego. Zniesiono dotychczasowe wydziały, a funkcje Biura Wykonawczego podzielono między nowo-utworzone wydziały :

- 2 -

- 1/ Wydział Ogólny, obejmujący administrację ogólną i sprawy budżetowe,
- 2/ Wydział Organizacyjno-Inspekcyjny, obejmujący organizację i kontrolę pracy Delegatur, sprawy personalne, sprawozdawczość i prasę,
- 3/ Wydział Karny, mający za zadanie przygotowanie spraw na Komplety Orzekające, wykonywanie orzeczeń oraz kontrolę Obozu Pracy,
- 4/ Wydział Planowania, mający za zadanie planowanie i opracowywanie akcji specjalnych, uzgadnianie ich z władzami centralnymi itd.,
- 5/ Wydział Aparatu Państwowego,
- 6/ Wydział Kontroli Cen,
- 7/ Wydział Spraw szczególnej wagi.

Delegatury.

Począwszy od drugiej połowy grudnia 1945r. do marca 1946r. we wszystkich miastach wojewódzkich utworzone zostały Delegatury Komisji Specjalnej. Najpóźniej, w marcu, zorganizowano Delegaturę Rzeszowską. Zależnie od struktury gospodarczej poszczególnych województw i zadań, wobec których miały stanąć terenowe placówki Komisji Specjalnej, zorganizowano w miastach wojewódzkich 3- i 5-cio osobowe Delegatury. Delegaturę dla województwa Warszawskiego wydzielono z Biura Wykonawczego dopiero w maju b.r.

W założeniach organizacyjnych duży nacisk był kładziony na sprawność i samodzielność Biur Skarg. Koncepcja tworzenia przy Powiatowych Radach Narodowych - Powiatowych Biur Skarg i powierzanie ich kierownictwa przewodniczącym P.R.N. nie zdały praktycznego egzaminu. Delegatury Kielecka, Łódzka, Katowicka wiele pracy poświęciły realizacji tak pomyślanym Powiatowych Biur Skarg, lecz osiągnięte rezultaty były - za małymi wyjątkami - minimalne.

Rozszerzający się zakres zadań i kompetencji Komisji Specjalnej i jej organów stworzyły konieczność rozszerzenia aparatu terenowego.

Prezydium K.R.N. uchwala z dnia 1 lipca b.r. powiększyło wszystkie Delegatury 3-osobowe do 5-ciu osobowych (nie wszystkie jednak Delegatury mają pełno-etatową obsadę), przyczem rozszerzyło etaty Komisji Specjalnej z przyznanych pierwotnie 224 do 474, przyznając Biuro Wykonawczemu 56 etatów, Delegaturom po 27 i po 10 dla Delegatur terenowych, organizacyjnie powiązanych z Delegaturami wojewódzkimi.

./.

- 3 -

Odrębność gospodarczą przemysłowego okręgu Częstochowskiego od reszty rolniczego terenu wojew. Kieleckiego, skupienie obiektów przemysłowych w Bielsku i Wałbrzychu, specyficzny charakter okręgu Jeleniej Góry stworzyły konieczność zorganizowania w tych ośrodkach Delegatur, jako samodzielnych organów terenowych, organizacyjnie jednak powiązanych z Delegaturami wojewódzkimi.

Specjalnie poważne zadania, jakie stoją przed organami Komisji Specjalnej na terenie Łódzkich ośrodków przemysłowych i w związku z zagadnieniami, wynikającymi na tle działalności instytucji centralnych w Warszawie, powstała konieczność wyodrębnienia od dotychczas istniejących, osobnych Delegatur dla terenu województw Łódzkiego i Warszawskiego.

Podstawę prawną działalności Komisji Specjalnej i jej organów stanowi dekret z dn.16.XI.1945r. o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym (Dz.U.R.P.poz.302), znowelizowany dekretem z dn.11.IV.1946r. (Dz.U.R.P.poz.149), dającym Komisji prawo orzekania przypadku przedmiotów, stanowiących mienie sprawcy a pochodzących z przestępstwa lub służących do jego popełnienia oraz prawo popierania oskarżenia przez członków Komisji i jej organów w sprawach wniesionych przez nich do Sądów z aktem oskarżenia.

Dekret, przewidując w zasadzie kierowanie spraw, prowadzonych przez Komisję do rozpoznania Sądów, właściwych według obowiązujących przepisów prawa oraz nadając członkom Komisji i jej organów w toku postępowania przygotowawczego uprawnienia organów sądowych i prokuratorskich, nakłada obowiązek odpowiedniego stosowania w postępowaniu przed Komisją przepisów kodeksu postępowania karnego. Oczywiście kodeks ten nie może być recypowany jako całość z uwagi na odmienny tryb postępowania przy kierowaniu sprawców do obozu pracy oraz różnice w strukturze organizacyjnej Komisji Specjalnej w stosunku do wieloinstancyjnego sądownictwa. Z tego też względu oraz z uwagi na potrzeby interpretacji ramowych przepisów dekretu i w wykonaniu jego postanowień co do opracowania regulaminu wewnętrznego urzędowania i trybu postępowania Komisji i jej organów,- Komisja Specjalna i jej Biuro Wykonawcze uregulowało te kwestie, stwarzając podstawy prawne swej działalności w oparciu o obowiązujące przepisy prawne.

./,

- 4 -

Wydano więc już w grudniu 1945r. na zasadzie art.9 ust. 2 dekretu przepisy dotyczące wewnętrznej organizacji, sposobu urzędowania oraz trybu postępowania Komisji Specjalnej (zatwierdzone przez Prezydium K.R.N.Ś.I.46r.), a następnie interpretacje podstawowych postanowień dekretu oraz wspomnianych przepisów. Uzupełniono je schematem organizacyjnym Biura Wykonawczego i regulaminami pracy, organizacji Biur Skarg i postępowania w sprawach kierowania do pracy przymusowej.

W okresie od stycznia do listopada 1946r. Biuro Wykonawcze wydało i rozesłało do Delegatur 19 okólników, 11 szczegółowych instrukcji z wzorami i schematami oraz szereg ogólnych pism lub odpisów okólników i zarządzeń innych władz, wyjaśniających szczegółowo przepisy, mogące nastęrczyć wątpliwości przy stosowaniu ich w praktyce. W szczególności wyjaśniono tam kwestie organizacyjne, proceduralne w związku z tokiem postępowania przygotowawczego, stosowania środków zapobiegawczych, zabezpieczeni a dowodów rzeczowych, wniosków o skierowanie do obozu pracy, kontaktu z innymi władzami, współpracy z organizacjami społecznymi, politycznymi i zawodowymi, stosunku prawnego pracowników organów Komisji itp.

Skierowano również szereg pism dotyczących inicjowania w terenie i przeprowadzenia akcji specjalnych i profilaktycznych w oparciu o postanowienia dekretu i innych obowiązujących przepisów prawnych, z instrukcjami i wskazówkami co do sposobu ich przeprowadzania.

O osiągnięciach poszczególnych Delegatur zarówno w dziedzinie tych akcji jak w innych, przedsięwziętych przez nie z własnej inicjatywy, Biuro Wykonawcze powiadamiało wszystkie Delegatury, aby w miarę potrzeby organizować je na innych terenach.

Zgodnie z treścią uchwały K.R.N. z dn.22 września 1946r. opracowano szczegółowe przepisy wewnętrznej organizacji, sposobu urzędowania i trybu postępowania Komisji Specjalnej przy Prezydium K.R.N., w których uwzględniono wszystkie postanowienia dekretu z dn.16.XI.1945r. oraznoweli z dn.11.IV.1946r. i zaleceń ostatniej uchwały K.R.N.

Sprecyzowano tam szczegółowo tryb kierowania spraw do właściwych sądów, udziału obrońców, kierowania sprawców do obozu pracy przymusowej, orzekania przepadku, udzielania odroczenia, przerwy kary i przedterminowego zwolnienia z obozu, przedstawiania wniosków o ułaskawienie, stosowanie środków zapobiegawczych itp.

W stadium dyskusji są kwestie ewentualnej dalszej nowelizacji dekretu w przedmiocie wymierzania przez Komisję grzywny jako kary zasadniczej lub dodatkowej, podniesienie sankcji skierowania do pracy przymusowej na okres 5 lat w wypadkach, gdy sprawa nie nadaje się do sądu, a sprawca zasługuje na wymiar kary ponad 2 lata itp.

./.

- 5 -

Komisja Specjalna i jej organy rozwinęły swą działalność w oparciu z jednej strony o ścisłą współpracę z sądownictwem i prokuraturą oraz innymi władzami i ze wszystkimi organami kontroli społecznej, a z drugiej - o najbliższy kontakt i związanie ze społeczeństwem.

Stosunki z wszystkimi władzami ułożyły się zupełnie dobrze i w dużym stopniu ułatwiło to pracę Komisji. Nawiązanie zaś jaknajszerszej współpracy ze społeczeństwem stało się kamieniem węgielnym całej działalności Komisji Specjalnej i jej organów w terenie.

Rozpoczęto od wydania rozplakatowanych odezw do ludności, nawiązanie ścisłego kontaktu ze związkami zawodowymi i innymi zrzeszeniami robotniczymi i inteligencji pracującej. Przez związki zawodowe, rady zakładowe i bezpośredni udział na wiecach i zebraniach w zakładach pracy udało się nawiązać bezpośrednią, stałą i bardzo owocną w skutkach współpracę u całym światem pracy, który pozytywnie ustosunkował się do działalności Komisji. Zrozumienie obowiązków obywatelskich i poczucie sprawiedliwości polskiego robotnika przyczyniło się do wykrycia szeregu poważnych nadużyć, popełnianych w ważnych ośrodkach przemysłowych i gospodarczych. (Katowice - Łódź).

Organy Komisji Specjalnej korzystały z efektywnej pomocy przedstawicieli partii politycznych, związków zawodowych (wszystkie Delegatury) robotników z fabryk (Łódź), inteligencji zawodowej (Bydgoszcz - Katowice) w szeregu organizowanych i przeprowadzanych akcji specjalnych zwłaszcza akcji walki ze spekulacją artykułami pierwszej potrzeby.

Komisja Specjalna, jako organ społeczny i o społeczeństwo oparty, nie ogranicza się do ścigania przestępstw dokonanych, ale prowadzi także akcje profilaktyczne, celem których jest walka o usunięcie okoliczności sprzyjających powstaniu takiego czy innego przestępstwa. Akcje profilaktyczne prowadzone są planowo, obejmują często - w zależności od znaczenia poszczególnego przestępstwa - teren całego kraju lub kilku Delegatur.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono szereg akcji społecznych o zasięgu ogólnopolskim, a więc akcję siewną, usprawnienia produkcji nawozów sztucznych, kontrolę gospodarki materiałem pędnym, walkę z szabrownictwem na terenie Ziemi Odzyskanych oraz walkę ze spekulacją artykułami pierwszej potrzeby. Akcje te w szeregu wypadków dały poważne wyniki, zahamowały wzrost przestępczości w danej dziedzinie życia gospodarczego i przyniosły w rezultacie szereg orzeczeń przeciwko przestępcom.

Szereg innych akcji, o zasięgu mniejszym, częstokroć nawet lokalnym, niemniej jednak ma poważne znaczenie dla uzdrowienia naszego życia gospodarczego. Należy tu wymienić dla przykładu akcję mieszkaniową, walkę z nadużyciami w portach, kontrolę pracy przemysłu, akcję osiedleńczą i kontrolę prac nad odbudową zniszczonych powiatów, walkę z dewastacją lasów i szereg innych.

./

- 7 -

Wyniki działalności Delegatur, przedstawiane przez nie w periodycznych sprawozdaniach dekadowych i miesięcznych, kontrolowane były systematycznie przez Biuro Wykonawcze drogą inspekcji w terenie.

Inspekcje, będące bezpośrednim i najbardziej miarodajnym kontaktem Biura Wykonawczego z Delegaturami, w bardzo dużej mierze przyczyniły się do usprawnienia działalności Delegatur, usunięcia istniejących niedociągnięć i błędów, a z drugiej strony, należycie orientując Biuro Wykonawcze o potrzebach terenu, spowodowały wydanie szeregu zarządzeń i okólników, regulujących powstające w terenie zagadnienia.

W dziedzinie organizacji pracy na skutek zaobserwowanych w czasie przeprowadzanych inspekcji niedociągnięć, usprawniono pracę Delegatur przez wprowadzenie obowiązku wyznaczania odpowiedzialnych referentów do spraw, odbywanie protokółowanych posiedzeń członków Delegatury, obowiązku przewodniczącego sporządzania sprawozdań i czuwanie nad rzetelnością i systematycznością sporządzanych tablic statystycznych itd.

Na skutek przeprowadzonych inspekcji dokonano szeregu zmian personalnych na stanowiskach przewodniczących, delegatów i pracowników. Przeprowadzone zmiany na kierowniczych stanowiskach w Delegaturach Olsztyńskiej, Gdańskiej, Szczecińskiej, Rzeszowskiej i Poznańskiej dają już obecnie pozytywne rezultaty w postaci podniesienia sprawności pracy tych Delegatur.

Inspekcje przeprowadzane były pod kątem badania formalnej i merytorycznej strony prowadzonych przez Delegatury dochodzeń, należytego zabezpieczenia dowodów rzeczowych, konieczności kierowania spraw do Prokuratur i z aktem oskarżenia do Sądów, popieranie przed Sądem aktówaktów oskarżenia i interesowanie się biegiem spraw przekazanych.

Ogółem przeprowadzono 52 inspekcje; przeciętnie w każdej Delegaturze odbyło się po 4 - 5 inspekcji.

Poza tym w okresie dotychczasowej działalności Komisji odbyły się w Warszawie dwa zjazdy przewodniczących Delegatur z udziałem Przewodniczącego i członków Komisji Specjalnej oraz Dyrekcji i członków Biura Wykonawczego.

Przedmiotem obrad pierwszego zjazdu, odbytego w dn. 28. II. - 2. III. 1946r. były sprawy organizacyjne, sprawozdania przewodniczących Delegatur, interpretacja niektórych przepisów dekretu i regulaminu oraz referat Przewodniczącego Komisji Specjalnej o zadaniach Komisji i wytycznych dalszej pracy. Wszystkie istotne zagadnienia oraz aktualne sprawy organizacyjne i plan działalności Komisji omówiono w wyczerpującej

- 8 -

dyskusji.

Drugi zjazd zorganizowano w dniach 11 - 13 lipca 1946r., przy czym obok przewodniczących Delegatur wzięli w nim udział i delegaci, po jednym z każdej Delegatury. Na zjeździe tym przewodniczący Delegatur również złożyli obszernie sprawozdania z pracy Delegatur, omówiono sprawy organizacyjne i administracyjne i zagadnienia prawne oraz wygłoszono referaty p.t. "Profilaktyka i akcje specjalne", "Polityka karna", "Zagadnienie prasy" i inne dotyczące orzekania przepędków, sprawozdawczości itp. Wszystkie poruszane zagadnienia zostały obszernie przedyskutowane, po czym Przewodniczący Komisji Specjalnej podał ocenę wyników działalności Komisji i jej organów oraz wskazał wytyczne dalszej pracy.

Biuro Wykonawcze przez swój Wydział Aparatu Państwowego w okresie sprawozdawczym przeprowadziło dochodzenia w 7-miu sprawach zleconych Biuru Wykonawczemu przez Przewodniczącego Komisji Kontroli Organów Bezpieczeństwa Publicznego Krajowej Rady Narodowej - oraz 35 spraw zleconych przez Dyrektora Biura Wykonawczego. Sprawy prowadzone przez ten Wydział dotyczyły nadużyć różnego rodzaju, popełnianych przez funkcjonariuszy U.B., K.B.W., M.O., urzędników państwowych oraz własnych funkcjonariuszy.

Biuro Wykonawcze zajęło się również sprawą pogromu kieleckiego. Z uwagi na to, że Naczelna Prokuratura Wojska Polskiego przeprowadziła dochodzenie w kierunku ujawnienia bezpośrednich sprawców mordów i rabunków, przedstawiciele Biura Wykonawczego Komisji Specjalnej przeprowadzili dochodzenie zmierzające do ustalenia ewentualnej odpowiedzialności miejscowych władz za zbrodnicze zajścia. W wyniku tego dochodzenia dokonano aresztowań kilku wyższych przedstawicieli Władz Bezpieczeństwa w Kielcach, którzy w związku z urzędowaniem wykazali karygodne niedbalstwo i bezczynność władzy. Sprawę przekazano Naczelnej Prokuraturze Wojska Polskiego.

ROCZNE ZESTAWIENIE S T A T Y S T Y C Z N E
na dzień 1 l i s t o p a d a 1946r.

Ogółem wpłynęło doniesień	14.035
od osób prywatnych	4.480
z urzędu	8.208
od instytucji społecznych	1.347

Przekazano spraw ogółem	6.714
w tym :	
do Prokuratury	3.270
do Sądów - ogółem	210
(w trybie doraźnym	29
w trybie zwykłym	181)
innym władzom i urządóm	3.234

Wniepków na obóz wygotowano	
w sprawach	~~897~~
względem osób	1.492

Zawieszono postępowanie	
w sprawach	113

Umorzono dochodzenie w sprawach	2.185

Zastosowano areszt tymczasowy	
względem osób	3.407

Uchylono areszt tymczasowy	
względem osób	2.640

Do dni-a 1 listopada 1946r. do Komisji Specjalnej wpłynęło z Biura Wykonawczego i Delegatur ogółem 777 spraw z wnioskami o skierowanie do obozu pracy przymusowej 1.472 osób.

Komplety orzekające odbyły w tym okresie ogółem 46 posiedzeń i merytorycznie rozpoznały z powyższej liczby spraw ogółem 693 wnioski prześiwko 1.309 osobom. Sprawy te zostały załatwione w sposób następujący :

skierowano do obozu	w 579 sprawach		1.036 osób
odesłano do uzupełnienia	37 spraw	p-ko	64 osobom
odesłano do prokuratury	25 "	"	50 "
umorzono	46 "	"	133 "
skierowano na drogę postępowania dyscyplin.	6 "	"	26 "

Razem	693		1.309
Prócz tego rozpatrzono	347 spraw	p-ko	450 osobom
z nich :			
przedterm.zwoln.i ułaskaw.	220 "	"	284 "
zażalenia na środek zapob.	73 "	"	96 "
inne	54 "	"	70 "

Razem	347		450

przy czym z podań o przedterminowe zwolnienie przychylnie załatwiono podania i zarządzo zwolnienie 88 osób.

Ze wskazanych w punkcie 1 powyższej tabeli 579 spraw, w których 1.036 osób skierowano do obozu pracy, podział na rodzaje popełnionych przestępstw przedstawia się następująco :

charakter przestępstwa	spraw	osób
grabież mienia publicznego /sprzeniewierzenie, kradzież/	73	136
lichwa, spekulacja, niewłaściwy przemiał itd.	111	206
nadużycia służbowe	78	133
łapownictwo	31	42
handel obcą walutą	45	81
nadużycia na szkodę Monopolu Tyton.i Spiryt.	17	24
nadużycia w związku z rodziałem artyk.z UNRRA	35	69
wstręt do pracy	16	25
do orzelenienia	406	716

charakter przestępstwa	spraw	osób
z przeniesienia	406	716
szaber	46	72
inne formy szkodnictwa gospodarczego	127	248
Razem	579	1.036

Wysokość wymierzonych kar była następująca :

Na okres do 3 miesięcy skazano	134 osób
" " 3 - 6 " "	345 "
" " 6 - 12 " "	265 "
" " 12 - 18 " "	163 "
" " 18 - 24 " "	129 "

Razem 1.036 osób

Jeśli chodzi o liczbę osób skazanych na podstawie wniosków z poszczególnych Delegatur, to na pierwszym miejscu stoi Łódź (166 osób), dalej Warszawa (150), Bydgoszcz (99). Inne Delegatury stoją na dalszych miejscach, m.inn. Szczecin (49) i Wrocław (47). Najniższe liczby wykazały Białystok (20) i Rzeszów (7).

Od dnia wejścia w życie noweli z dn.11 kwietnia 1946r. Komisja Specjalna ma prawo orzekać przepadek na rzecz Skarbu Państwa stanowiących własność sprawy przedmiotów, pochodzących z przestępstwa lub służących do jego popełnienia. Na tej zasadzie przypadkowi ulec mogą nie tylko n.p. pieniądze skradzione, zdefraudowane, włudzone w postaci łapówki, lecz również nabyte za nie przedmioty i odwrotnie - Komisja orzec może przepadek przedmiotów pochodzących z szabru, jak również i pieniądze uzyskanych z ich sprzedaży.

Ogólna wartość orzeczonych przypadków za okres od 14.V. do 1.XI. wynosi ca.65.000.000.- złotych (ogółem w 16 sprawach) jak niżej :

waluty obce w złocie	3.630.600.- zł.
waluty obce w banknotach	1.101.639.- "
przedmioty ze złota	1.390.680.- "
łom złoty	1.673.860.- "
zegarki złote	201.000.- "
zegarki srebrne i metalowe	81.500.- "
przedmioty srebrne	12.900.- "
sztaby srebrne	366.000.- "
gotówka	5.229.537.- "
Razem	13.687.316.- zł.

./.

Wyżej wymienione waluty i kosztowności przekazane zostały do Narodowego Banku Polskiego na rachunek Skarbu Państwa.

Pozostała kwota ca. 51.000.000.- zł. przypada na ruchomości jak : samochody, artykuły przemysłowe, meble, futra, przedmioty codziennego użytku itd., które zostają przekazywane przez Delegatury Komisji Specjalnej do Okręgowych Urzędów Likwidacyjnych i w drodze przetargów publicznych upływniane. Akcją przekazywania ruchomości Okręgowym Urzędom Likwidacyjnym rozpoczęto niedawno (l.X.1946r.) i z tych względów nie można podać dokładnych kwot uzyskanych ze sprzedaży.

CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGOLNYCH DELEGATUR

Delegatura Białostocka

Delegatura Białostocka ze względu na specyficzne warunki pracy na tym terenie nie może rozwijać tak ożywionej działalności jak inne Delegatury. Dużym utrudnieniem pracy Delegatury jest niezorganizowanie i bezczynność urzędów, na których Delegatura mogłaby oprzeć swoją działalność; chodzi tu przede wszystkim o wszelkie organa kontroli społecznej i resortowej. Uwzględniając jednak nawet powyższe trudności, należy stwierdzić, że Delegatura Białostocka pracuje słabo.

W ramach akcji specjalnych przeprowadzono wspólnie z Brygadą Ochrony Skarbowej akcję walki z bimbrownictwem, wspólnie z przedstawicielami Oddziału Kontroli Ministerstwa Aproprowizacji i Handlu akcję walki z nielegalnym handlem artykułami unrowskimi, ingerowano w sprawność metod rozprowadzenia zwalnianych ze spółemowskich magazynów artykułów spożywczych oraz przeprowadzono kontrolę gospodarki paliwem przydzielanym do pędzenia młynów mechanicznych. Wszystkie powyższe akcje dały rezultaty nikłe i nie zostały wykorzystane dla celów popularyzacji Delegatury, jako czynnika strzegącego interesów gospodarczych Państwa i mas pracujących.

Delegatura prowadzi szereg spraw o nielegalne dysponowanie towarami, a m.in. koźmi pochpdzenia unrowskiego.

Poważniejszymi z prowadzonych dochodzeń była sprawa przeciwko staroście Gołdapskiemu, architektowi powiatowemu w Sokółce oraz sprawa walutowa przeciwko Czerniawskiemu, u którego znaleziono monety złote wartości około 2.000.000 zł.

Delegatura Bydgoska

Delegatura Bydgoska od początku swego istnienia była pod względem prawnym najlepiej obsadzona. Nawiązała ona od razu kontakt z władzami i społeczeństwem, a w szczególności ze światem pracy.

Działalność swą Delegatura zaczęła od trafnych uderzeń w nadużycia dokonywane na placówkach T.Z.P., w Urzędach Ziemskich, przeciwko winnym dokonywania sabotażu akcji świadczeń rzeczowych oraz winnym nadużyć przy dysponowaniu sumami przeznaczonymi na akcję premiovania rolników.

Współpraca Delegatury z wszelkimi władzami i urzędami prowadzona umiejętnie i należycie wykorzystana.

Delegatura Bydgoska przeprowadziła sprawnie szereg akcji specjalnych. Na podkreślenie zasługują pozytywne wyniki wiosennej akcji siewnej, zbożowej i ziemniaczanej. W związku z jesienną akcją siewną dzięki staraniom i kontroli Delegatury miejscowe fabryki nawozów sztucznych w terminie i całkowicie wykonały wyznaczony im plan produkcji. Delegatura Bydgoska zainicjowała ciekawą i z punktu widzenia społecznego bardzo doniosłą akcję kontroli nad cenami pobieranymi przez apteki za lekarstwa oraz honorariami pobieranymi przez lekarzy od pacjentów. Akcje te były kontynuowane za pośrednictwem Izby Lekarskiej i Izba Farmaceutycznej. Ostatnio Delegatura zainteresowała się mnożącymi się wypadkami napadów bandyckich na różne kasy w terenie, prowadząc szereg dochodzeń w konkretnych wypadkach i powodując zainteresowane władze i urzędy do zwiększenia zabezpieczania lokali, w których znajdują się pieniądze oraz kładąc nacisk na obostrzenie odpowiedzialności osób, pod których pieczę są pozostawiane pieniądze. Szereg pozytywnych wyników przyniosła prowadzona przez kilka miesięcy akcja walutowa.

Do najpoważniejszych spraw, prowadzonych przez Delegaturę należy zaliczyć dochodzenia przeciwko staroście Brodnickiemu, p-ko dyrekcji Fabryki Obuwia "Junak", p-ko pracownikom P.P.T. i M.R. w Inowrocławiu, zakończonej skazującym wyrokiem sądowym, p-ko zarządowi Fabryki Silników "Prom", zarządowi Fabryki "Blumwe", p-ko pracownikom państwowych Zakładów Naprawy Samochodów w Grudziądzu, o nadużycia w spółdzielni Samopomocy Chłopskiej w Człuchowie, o nadużycia w Fabryce Mydła "Mix", o nadużycia i kradzieże przy przewożeniu barkami wiślаныmi towarów unrowskich, - ostatnio zaś wykryto poważne nadużycia w Zjednoczeniu Przemysłu ~~Wiskim~~ Konfekcyjnego.

Delegatura G d a ń s k a

Słabo działająca Delegatura Gdańska wzmogła tempo pracy i rozszerzyła zasięg działania po zmianie dokonanej na stanowisku przewodniczącego. W wyniku wzmógł się napływ do Delegatury poważnych i typowych dla Wybrzeża doniesień.

Stosunek ludności do Delegatury bierny, co znajduje swój wyraz w znikomej ilości doniesień, napływających od osób prywatnych.

Współpraca z organami sądowymi i prokuratorskimi oficjalnie poprawna, w rzeczywistości jednak są tu pewne niedociągnięcia.

Dla Wybrzeża charakterystyczne są sprawy związane z kradzieżami i nadużyciami przy dokonywaniu przeładunków towarów zagranicznych. Na skutek energicznej akcji Delegatury i współdziałających z nią organów, M.O. i U.B., stan bezpieczeństwa w porcie poważnie się poprawił i znacznie

./.

zostały opanowane masowe kradzieże dokonywane przez robotników portowych. Pozostaje jeszcze do opanowania plaga kradzieży z wagonów w czasie transportów. W związku z tym Delegatura prowadzi liczne sprawy przeciwko konwojentom, strażnikom itp. funkcjonariuszom, których pieczy poleca się magazynowane względnie transportowane towary.

Z pomiędzy poważnych spraw, prowadzonych przez Delegaturę, należy wymienić: nadużycia przy przetargach w Biurze Odbudowy Portów i w Gdańskiej Dyrekcji Odbudowy, urzędnicze przestępstwa popełniane przez pracowników Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego i Zjednoczenia Przemysłu Młyńsko-Piekarnianego, kradzieże wozów z Portowej Składnicy Samochodów Unrrowskich, przestępstwa popełniane przez pracowników Morskiego Instytutu Rybackiego.

Delegatura K a t o w i c k a

Delegatura Katowicka, obejmujący swym zasięgiem cały okręg przemysłowy Śląsko-Dąbrowski, rozpoczęła pracę w szczególnie ciężkich warunkach personalnych. Brak fachowców-prawników w Delegaturze, luźny początkowo kontakt Delegatury ze społeczeństwem spowodowały, że w pierwszych miesiącach swej działalności Delegatura prowadziła przeważnie drobne i nietypowe dla górniczo-przemysłowego okręgu sprawy. Usunięcie powyższych braków, nawiązanie ścisłej współpracy ze Związkami Zawodowymi, różnymi instytucjami społecznymi i urzędami oraz rozwinięcie akcji prasowej wprowadziło działalność Delegatury na właściwe tory. Delegatura zainteresowała się panującymi stosunkami w przemyśle hutniczym i górniczym.

W ramach akcji specjalnych Delegatura Katowicka sprawnie przeprowadziła akcję kontroli nad wykonaniem przez Fabryki Chemiczne planu produkcji nawozów sztucznych. Pozytywne wyniki przyniosła akcja walki ze spekulacją artykułami pierwszej potrzeby, szczególnie na odcinku cukrowym, gdzie poza unormowaniem cen cukru, wykryto szereg poważnych nadużyć w Zjednoczeniu Cukrowniczym i poszczególnych cukrowniach. Profilaktyczna kontrola magazynów żywnościowych dała w wyniku spowodowanie wydania przez odnośne władze zwolnień na zalegające i narażone w wielu wypadkach na zniszczenie artykuły spożywcze, przeznaczone na aprowizację robotników, górników itp.

Poważniejszymi z wykrytych nadużyć przemysłowych były sprawy p-ko dyrekcji Huty "Kościszko", p-ko pracownikom Walcowni Blachy w Będzinie, pracownikom Huty "Laura", o nadużycia w C.Z.P.W., w Zjednoczeniu Przemysłu Olejarskiego w Zabrze.

Odrębny rodzaj spraw stanowią dochodzenia przeciwko szabrownikom i pracownikom T.Z.P. o nadużycia przy wycenianiu i przekazywaniu

przemysłowych i handlowych obiektów poniemieckich. Poważnymi sprawami z ostatniej grupy była sprawa p-ko firmie "Foto-Bujak" oraz o nadużycia dokonane w związku z przekazaniem poniemieckiej f-my "Verpol".

W połowie sierpnia uruchomiono osobną, choć pozostającą pod kierownictwem Delegatury Katowickiej - Delegaturę w Bielsku. Koniecznym to było ze względu na zagęszczenie obiektów przemysłowych w tym okręgu.

Pierwszą akcją specjalną, przeprowadzoną na terenie Delegatury Bielskiej, było przeprowadzenie przy współudziale organizacji społecznych, organów milicyjnych i partii politycznych kontroli cen na artykuły spożywcze, a zwłaszcza pieczywo.

Ciekawymi i typowymi sprawami, dł prowadzonymi przez Delegaturę Bielską były dochodzenia p-ko pracownikom Walcowni w Dziedzicach, dyrekcji Fabryki Tekstylnej "Landesmann i Kornhaber", pracownikom Fabryki Tektury "Niemojewski i Ska" i p-k--o kierownictwu f-my "Lenko" oraz Zarządowi Domu Dziecka w Porębie.

Delegatura K i e l e c k a

Z punktu widzenia społecznego Delegatura Kielecka pracuje dobrze, biorąc czynny udział w życiu gospodarczym i społecznym Województwa i uczestnicząc na konferencjach, na których rozstrzyga się jakieś zasadnicze problemy wojewódzkie.

Współpraca ze Związkami Zawodowymi, instytucjami kontroli społecznej wzorowa.

Zasięg pracy Delegatury zatacza coraz szersze kręgi. Początkowo stworzono Powiatowe Biura Skarg w Częstochowie, Radomiu, Busku i Ostrowcu. Odmienność przemysłowego charakteru okręgu częstochowskiego od reszty rolniczego województwa kieleckiego stworzyła konieczność powołania tam osobnej Delegatury pod kierownictwem Delegatury Kieleckiej. We wrześniu został utworzony odrębny Inspektorat Delegatury Kieleckiej w Radomiu, który ze względu na poważny przemysłowy charakter spraw okręgu radomskiego winien raczej przejść podobną ewolucję organizacyjną jak Częstochowa.

Sprawy prowadzone przez Delegaturę Kielecką naogół drobne, ale o charakterze masowym i właściwym dla tego terenu. (kradzieże leśne, nielegalny handel towarami UNRRA, których specjalnie wiele jest rzucając na ten teren w ramach akcji pomocy Kielecczyźnie, drobne nadużycia przy rozdziale odzieży itp).

W ramach akcji specjalnych wiele pracy poświęcono zagadnieniu unormowania stosunków w dziedzinie mieszkaniowej. W wyniku prowadzone są dochodzenia przeciwko kierownikom Urzędów Mieszkaniowych wszystkich

większych ośrodków miejskich województwa. Na terenie Częstochowy przeprowadzono charakterystyczną dla tego terenu akcją walki z kradzieżami w fabrykach włókienniczych. W wyniku nie tylko ukrócono kradzieże, które były plagą miejscowego przemysłu, lecz także spowodowano rejestrację licznych warsztatów tkackich, które dotychczas były największymi odbiorcami kradzionego surowca. Sprawnie przeprowadzona akcja profilaktycznego przeglądu magazynów spożywczych w dużej mierze przyczyniła się do punktualniejszej aprowizacji robotników.

Poważniejszymi sprawami prowadzonymi na terenie Częstochowy były: nadużycia w częstochowskim Oddziale "Społem", w spółemowskiej Fabryce Marmolady, a Fabryce Wózków "Kon-Kon". Na terenie Radomia przeprowadzono szereg poważnych dochodzeń w celu wykrycia nadużyć popełnianych w garbarniach. Poważną była sprawa o ~~mas~~ masowe kradzieże papierosów w Państwowej Wytwórni Papierosów. Ponadto na terenie całego województwa Delegatura prowadziła liczne dochodzenia o nadużycia dokonywane na placówkach PPT i MR.

Delegatura K r a k o w s k a

Pierwszy okres działalności Delegatury Krakowskiej upłynął pod znakiem dość luźnego kontaktu z terenem i słabej akcji propagandowej. Usunięcie tych wad w działalności Delegatury nastąpiło dopiero w ciągu kilku miesięcy, rezultaty tego są już widoczne w wydatnie wzrastającej ilości wpływających doniesień, zwłaszcza od osób prywatnych. Szczególnie licznie napływają skargi na działalność różnych Komisji i Urzędów Mieszkaniowych.

Współpraca z organami prokuratorskimi i sądowniczymi postawiona na odpowiedniej płaszczyźnie.

Początkowo Delegatura natrafiała na duże przeszkody w swej działalności ze strony Wojewódzkich i Miejskich władz Bezpieczeństwa. Po przesunięciach personalnych w powyższych urzędach, stosunki układają się pozytywnie. Wiele natomiast w dalszym ciągu pozostawia do życzenia współpraca z M.O.

Współpraca ze Związkami Zawodowymi idzie opornie. Delegatura stan ten tłumaczy tym, że w wielu wypadkach Rady Zakładowe zajmują wobec działalności Delegatury mylne, negatywne stanowisko i starają się osłaniać i bronić pracowników swych zakładów.

Jako ciekawe i zainicjowane przez Delegaturę Krakowską akcje specjalne należy wymienić profilaktyczne badanie gospodarki i sprawności działania Wojewódzkiego Wydziału Odbudowy, Centrali Materiałów Budowlanych i wszelkich urzędów i instytucji, których praca związana jest

./.

z odbudową zniszczonych działaniami wojennymi terenów, spowodowanie Związku Restauratorów wydania zarządzenia zobowiązującego restauracje krakowskie do wydawania popularnych obiadów po 65 zł. W ramach akcji walki ze spekulacją artykułami pierwszej potrzeby Delegatura Krakowska poza stosunkami panującymi w branży spożywczej, zajęła się również badaniem kalkulacji cen na artykuły tekstylnej; w akcji tej Delegatura współpracy z Centralą Tekstylną oraz obniżeniem i ustaleniem cen za książki szkolne.

Najpoważniejszymi sprawami prowadzonymi przez Delegaturę były nadużycia w f-mie "Welpa", na terenie Obozu Śmierci w Oświęcimiu, w TZP w Chrzanowie, w Fabryce Wyrobów Gumowych "Gumon", w Fabryce Naczyn Emalowanych i Wyrobów Metalowych w Krakowie, w Fabryce Superfosfatów w Wadowicach, w Towarzystwie Żegludowym Śląsko-Sandomierskim.

Delegatura L u b e l s k a

Kierownictwo Delegatury i obsada personalna dość słaba. Biuro Wykonawcze przeprowadza odpowiednie zmiany personalne.

Współpraca ze społeczeństwem i organizacjami społecznymi ścisła, lecz nie zawsze należyście i w odpowiednim kierunku wykorzystana.

Akcje specjalne nie zawsze właściwie prowadzone. W ostatnich miesiącach przystąpiono energiczniej do zwalczania spekulacji artykułami pierwszej potrzeby.

Sprawy prowadzone naogół drobne. Poważną i charakterystyczną dla tego terenu grupę stanowią sprawy przeciwko opornym i sabotującym świadomości rzeczowe oraz dochodzenia przeciwko winnym nagminnie dokonywanym kradzieżom leśnym. Poważne wyniki dały dochodzenia przeciwko pracownikom placówek PPT i MR i terenowych oddziałów Urzędów Ziemskich. Delegatura wykryła szereg nadużyć popełnianych w cukrowniach. Ciekawą sprawą były nadużycia popełniane przez grupę zorganizowanych rzeźników, dokonujących dostaw wojskowych.

Delegatura Ł ó d z k a

Delegatura Łódzka była jedną z pierwszych, które wzięły należyte tempo pracy i postawiły swą działalność na właściwej płaszczyźnie. Umiejętnie nawiązany kontakt ze światem pracy i pierwsze uderzenia, trafnie wymierzone w charakterystyczne dla okręgu łódzkiego nadużycia -

./.

/Horski, Haneman, Brysz, Fa. Johan, Centrala Zbytu Przemysłu Papierniczego, Zjednoczenie Przemysłu Spożywczego, Zakłady Eitingona/ wyrobiły Delegaturze popularność i autorytet. Związki Zawodowe większych zakładów pracy wyznaczyły stałych łączników do współpracy z Delegaturą. Powoli wzrasta ilość spraw chłopskich. Skargi napływające coraz liczniej z terenu, obiektywnie oceniając drobne, zwłaszcza w porównaniu z poważnymi nadużyciami przemysłowymi, posiadają dużą wagę społeczną, gdyż w większości wypadków skierowane są przeciwko urzędnikom, którzy niedopełniając swych obowiązków, lub niekiedy nadużywając swej władzy na niekorzyść ludności, podrywają autorytet reprezentowanych przez siebie urzędów i zaufanie do Rządu. Ze względu na konieczność rozpracowywania tych spraw koniecznym jest jaknajszybsze uruchomienie oddzielnej Delegatury dla rolniczego terenu Województwa, co odciążałoby Delegaturę Łódzką, która wtedy zajęłaby się wyłącznie rozpracowywaniem poważnych spraw właściwych okręgowi przemysłowemu.

Stosunki z W.U.B.P., początkowo złe, obecnie uległy poprawie.

Współpraca z Sądami, po przełamaniu niechęci Delegatury spowodowanej uniewinniającymi wyrokami, wydanymi w sprawach skierowanych do Sądów przez Delegaturę, obecnie wkracza na tory ścisłego współdziałania. Poważne sprawy coraz częściej są doprowadzane przez Delegaturę do aktu oskarżenia i kierowanie do Sądów.

Delegatura Łódzka pierwsza zainicjowała w ramach akcji profilaktycznych przeprowadzanie kontroli magazynów społemowskich, żywnościowych, sanitarnych itp. Wynikiem tej pierwszej akcji było uratowanie od kompletnego zniszczenia większych zapasów penicyliny i szeregu artykułów spożywczych pochodzenia unrowskiego. Z pomiędzy wielu akcji specjalnych, przeprowadzonych przez Delegaturę, na specjalne podkreślenie zasługuje akcja walki ze spekulacją artykułami pierwszej potrzeby, a zwłaszcza cukrem, ze względu na społeczne i polityczne podłoże.

Najpoważniejszymi sprawami prowadzonymi przez Delegaturę są : sprawa f-my "Kubik i Ska", Łódzkiej Centrali Tekstylnej, Łódzkiego Oddziału Spółdzielni "Spółnota", Fabryki Farmaceutycznej "Selen" oraz afery przy rozdziale penicyliny z magazynów wojew. Wydziału Zdrowia.

Delegatura Olsztyńska

Słaba obsada Delegatury Olsztyńskiej w pierwszym okresie jej działalności doprowadziła do niepopularności Delegatury wśród miejscowego społeczeństwa, a nawet urzędów. Po zmianie przewodniczącego i skompletowaniu obsady personalnej praca Delegatury weszła na właściwe tory.

Charakterystycznymi dla okręgu Mazurskiego sprawami są przestępstwa urzędnicze, łapownictwo, szaber, nadużycia przy rozdziale darów

unrrowskich i mienia przekazanego przez wojska radzieckie. Osobne poważne zagadnienie stanowi szaber ziarna i wózków na tereny centralne.

Akcje specjalne na terenie województwa Olsztyńskiego nie były dotychczas przeprowadzane w takim stopniu jak w innych województwach. Przeprowadzono jedynie profilaktyczny przegląd stanu magazynów unrrowskich i spółemowskich. W wyniku kontroli ksiąg magazynowych Delegatura przeprowadziła dochodzenie w celu ustalenia powodów systematycznych braków w pozornie nienaruszonych transportach unrrowskich, co doprowadziło do ujawnienia systemu dokonywania doskonale zakonspirowanych kradzieży.

Poważniejsze sprawy prowadzone przez Delegaturę Olsztyńską dotyczyły nadużyć popełnianych przez pracowników Urzędów Ziemskich, Samopomocy Chłopskiej, nadużyć w związku z rozdzielnictwem koni unrrowskich oraz dochodzenia przeciwko kilku starostom. Poważnymi były sprawy o nadużycia w Miejskim Przedsiębiorstwie Rybackim "Rybol" i w Mazurskim Zrzeszeniu Chemicznym.

Delegatura P o z n a ń s k a

W pierwszej fazie działalności Delegatury ujemnie odbił się na wynikach pracy brak fachowych pracowników w obsadzie personalnej. Delegatura nawiązała ścisły kontakt ze społeczeństwem, lecz w swej działalności nie wykazywała koniecznej energii i właściwego podejścia, które prowadziłyby do wykrycia poważnych przestępstw. Po dokonaniu szeregu zmian personalnych praca Delegatury staje obecnie na odpowiednim poziomie.

Charakterystycznymi sprawami dla Delegatury Poznańskiej są zagadnienia związane z nadużyciami na ośrodkach rolnych, zagadnienia osiedleńcze, które są przeważnie przedmiotem skarg napływających z terenu, ponadto przestępstwa urzędnicze /poważna sprawa nadużyć urzędników Poznańskiego Oddziału Banku Narodowego i kierowników przemysłowych Nadleśnictw/. Poważny odsetek prowadzonych przez Delegaturę dochodzeń dotyczy szabru urządzeń fabrycznych.

W ramach akcji specjalnych Delegatura kontrolowała produkcję Fabryk Chemicznych, produkujących nawozy sztuczne, prowadzi walkę ze spekulacją artykułami pierwszej potrzeby i nielegalnym handlem artykułami unrrowskimi.

Jako poważniejsze z prowadzonych przez Delegaturę dochodzeń należy wymienić sprawę p-ko pracownikom firmy "Stomil", sprawę p-ko praxownikom Centrali Przemysłu Naftowego w Poznaniu, sprawę o nadużycia w Mleczarskim Oddziale "Społem", dochodzenie przeciwko Strzyżewskiemu,

kierownikowi Państwowego Przedsiębiorstwa "Juta", o nadużycia popełniane przez właścicieli przedsiębiorstwa "Elektryczność" i inne.

Delegatura R z e s z o w s k a

Teren pracy Delegatury Rzeszowskiej ciężki i niebezpieczny. Kontakty i współpraca z władzami i urzędami do niedawna słaba i trudna do uaktywnienia. Organa M.O. i U.B., które na tym terenie przede wszystkim nastawione są na akcję walki z bandami, bardzo nie wiele uwagi poświęcają czynnościom śledczym, zwłaszcza w sprawach gospodarczych.

W sierpniu dokonano zmiany na stanowisku Przewodniczącego. Wynikiem o wiele sprawniejszej niż poprzednio działalności Delegatury jest zainicjowanie szeregu ważnych dla tego terenu akcji specjalnych. Na podkreślenie zasługuje tu aktywny udział Delegatury w pracach Komisji Cennikowej, zorganizowanie profilaktycznej kontroli magazynów zbożowych i żywnościowych, zwalczanie rabunkowej gospodarki właścicieli prywatnych przedsiębiorstw, objętych dekretem o upaństwowieniu, kontrola gospodarki materiałami przeznaczonymi do odbudowy terenów zniszczonych na skutek działań wojennych, kontrola nad sprawnością działania Wydziału Opieki Społecznej. Ponadto Delegatura przygotowuje akcję kontroli na terenie zagłębia naftowego oraz przystępuje do zbadania stosunków panujących na terenie powiatów przygranicznych, gdyż istnieją poszlaki, że jest tam uprawiany przemysł na wielką skalę.

Poważniejsze z prowadzonych przez Delegaturę spraw dotyczą nadużyć w placówkach spółdzielczych, w Urzędach Ziemskich, Samopomocy Chłopskiej oraz nadużyć popełnianych przy rozdzielnictwie inwentarza żywego pochodzenia unrowskiego.

Delegatura S z c z e c i ń s k a

W pierwszych miesiącach działalności Delegatury Szczecińskiej była postawiona na odpowiednim poziomie. Właściwą działalność Delegatura rozwinęła dopiero w czerwcu po dokonaniu zmiany na stanowisku przewodniczącego.

Najpoważniejszym zagadnieniem z punktu widzenia Komisji Specjalnej na terenie województwa Szczecińskiego jest walka z szabrem mienia poniemieckiego. Do akcji tej Delegatura w ostatnich miesiącach przystąpiła z całą energią, mobilizując do pomocy społeczeństwo i organa porządkowe. Zorganizowano kontrolę przesyłek pocztowych, kolejowych, bagażu podróżnych i prowadzi się akcję kontroli pojazdów na arteriach wylotowych.

./.

Przeprowadzono ciekawą i w skutkach profilaktycznych bardzo owocną akcję kontroli gospodarki w stołówkach, w których niefachowość personelu kierowniczego przy braku kontroli stwarza pole do nadużyć i marnotrawstwa. Ponadto Delegatura czynnie współpracuje z Komisją Cennikową i Nadzwyczajną Komisją Mieszkaniową.

W toku dochodzeń Delegatury znajduje się wiele spraw o przywłaszczenia i samowolne dysponowanie darami UNRRA, szaber i przestępstwa urzędnicze.

Poważniejszymi sprawami, prowadzonymi przez Delegaturę, był nadużycia w Fabryce Szczotek w Gryfinie, afera przemysłowa Igry i Słomskiej, i ukrycie rewanentu ponemieckiego w Krochmalni w Bieluniu.

Delegatura W a r s z a w s k a

Do maja br. obowiązki Delegatury Warszawskiej pełniły poszczególne Wydziały Biura Wykonawczego. W maju wydzielono zorganizowaną na wzór innych Delegaturę Warszawską. Fakt ten korzystnie odbił się na działalności Komisji Specjalnej na terenie Województwa Warszawskiego, gdyż Delegatura, której pracownicy nie byli jak dotąd absorbowani sprawami ogólnymi Komisji, nawiązali ściślejszy kontakt z terenem.

Stosunkowo najwięcej spraw od osób prywatnych napływa na działalność wszelkich Urzędów i Komisji Mieszkaniowych, z terenów wiejskich najliczniejsze są skargi chłopów na Urzędy Ziemskie i P.U.R.

W ramach akcji specjalnych Delegatura dużo pracy poświęca walce ze spekulacją artykułami pierwszej potrzeby, kontroli przestrzegania przepisów regulujących wypiek chleba, likwidacji podwarszawskich central wrohu fałszowanych papierosów monopolowych, likwidacji ośrodków lewego "szaflikowego" garbunku skór, normowaniu stosunków, panujących w rozdzielnictwie mieszkań. Ciekawymi i nowymi z prowadzonych akcji jest kontrola przestrzegania przez prywatne zakłady pracy przepisów o ubezpieczeniach robotniczych oraz badanie realności sum kupna-sprzedazy nieruchomości podawanych w podlegających opłatom na rzecz Skarbu Państwa aktach notarialnych.

Poważnymi sprawami prowadzonymi przez Delegaturę Warszawską były: nadużycia w f-mie budowlanej Głazewski, dokonywane w związku z akcją odbudowy Warszawy, sprawa dyrektora Departamentu Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, podejrzanego o nadużycie przy rozprowadzaniu leków weterynaryjnych, kradzieże dokonywane przez pracowników Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Żołnierza, rabunkowa gospodarka w Przedsiębiorstwie Żeglugi Śródlądowej, sprawa urzędników Ministerstwa Spraw Zagranicznych, nadużycia dyrektora Instytutu Weterynaryjnego w Puławach, nadużycia

./.

w Oddziale Mleczarsko-Jajczarskim "Społem" w Warszawie.

Delegatura W r o c ł a w s k a

Delegatura Wrocławska od początku swej działalności wybija się na czoło innych.

Delegatura cieszy się autorytetem w społeczeństwie, z którym nawiązała bezpośredni kontakt.

Współpraca z urzędami i władzami nie nasuwa zastrzeżeń.

Personalnie Delegatura obsadzona bez zarzutu.

Organizacyjnie Delegatura rozrasta się. Ze względu na dużą rozległość terenu i scentralizowanie się przemysłu dolno-sląskiego w okręgu Jeleniej Góry i przemysłu kopalnianego w okręgu Wałbrzycha, utworzono oddzielne Delegatury, organizacyjnie związane z Delegaturą Wrocławską.

W licznie przeprowadzonych przez Delegatury Dolno-Sląskie akcji specjalnych na podkreślenie zasługują współpraca w wiosennej i jesiennej akcji siewnej, walka z nielegalnym wywozem poza teren Ziemi Odzyskanych mieniamponiemieckiego, z czym wiąże się zainicjowana przez Jelenią Górę akcja kontroli paczek wysyłanych pocztą do województw centralnych i kontrole przesyłek kolejowych i bagażowych, ingerencje Delegatury w godzący w dobro osadnika i repatrianta chaos panujący w licznych urzędach i instytucjach, kierujących akcją osiedleńczą oraz roztoczenie kontroli nad działalnością starostów, którzy nadużywając władzy przy pomocy wydawanych przez siebie zaświadczeń usiłują nadawać pozory legalności różnym nadużyciom.

Najpoważniejszymi z licznych prowadzonych przez Delegaturę spraw są: szereg spraw p-ko pracownikom i kierownictwu Urzędów Likwidacyjnych (Alchimowicz, Mikulik itd.), nadużycia w Zakładach Komunikacyjnych Wrocławia, nadużycia kierowników Zjednoczenia Przemysłu Spożywczego, przywłaszczenie remanentu poniemieckiego przez kierowników Fabryki Wyrobów Drzewnych w Olszynie, nadużycia aprowizacyjne w Wydziale Aproprowizacji Państwowej Fabryki "Dierig", sprzedaż na wolny rynek wyrobów Państwowej Wytwórni Zeszytów i Ksiąg Handlowych "Zeszyt" we Wrocławiu, "lewa" sprzedaż remanentów poniemieckich i rabunkowa gospodarka we Wrocławskim Zjednoczeniu Przemysłu Konfekcyjnego, skup konsumpcyjnego ziarna do "lewej" produkcji wódek w Państwowej Wytwórni Wódek w Cieplicach, afery spekulacyjna E. Miksdorf, właścicielki Domu Handlowego w Jeleniej Górze, nadużycia dyrekcji Zjednoczenia Pławowarskiego-Słodowniczego.